

בס"ד, י' ניסן התשפ"ה

סנהדרין דף קי"ב – עיר שהודחה מעצמה, מדידת רוב עיר, וסוגי נכסים מיוחדים בעיר הנדחת

שאלות:

1. את מי יותר קל לכאורה להחזיר בתשובה - מי שפקר מעצמו או מי שהלך אחרי החברים?

האם עיר שתושביה הודחו מעצמם נחשבת לעיר הנדחת

הגמרא שואלת האם עיר שתושביה הודחו מאליהם נחשבת לעיר הנדחת. מצד אחד, "וידיו", משמע שצריך מדיחים. מצד שני, אולי גם כשהודחו מאליהם, דינם כעיר הנדחת.

הגמרא מנסה לברר מברייתא שכתוב בה ש"הדיחיה נשים וקטנים" לא נעשית עיר נדחת, והרי זה לפחות כמו מי שהודחה מאליה! ודוחה את הנסיון: כי אנשים שהודחו ע"י נשים וקטנים אינם אדוקים כ"כ בע"ז כמו אלו שהודחו מעצמם. אלו שהודחו מאליהם נמשכים ("גרידי") אחרי ע"ז באופן חזק יותר (רש"י). ולכן אולי נחשבים בכ"ז עיר הנידחת.

2. איך יודעים אם רוב העיר עובדים עבודה זרה - עושים הצבעה?

כיצד מודדים רוב עיר

המשנה אומרת שעיר נעשית עיר הנדחת רק אם הודח רובה. הגמרא דנה בפרוצדורה, שהרי צריך עדים והתראה לכל אחד. איך יודעים אם יש לסקול אדם (כיחיד שעבד ע"ז) או שבסוף יתברר שהודח רובה ודינו בסייף?

רב יהודה אומר: דנים וחובשים - דנים כל אחד ואם חייב סקילה, חובשים אותו בבית הסוהר. ממשיכים עד שרואים אם רוב העיר הודח, ואז דנים את כולם לסייף ולאבד ממונם.

עולא מקשה שזה מענה את דינם של הראשונים. לכן מציע: דנים וסוקלין - כל מי שדינו נגמר, סוקלים מיד. כך עד מחצית העיר, ומכאן ואילך (כשנתברר שהודחו רובה) דנים בסייף. רבי יוחנן מסכים עם עולא.

ריש לקיש אומר: מרבים להם בתי דינים שדנים בו זמנית, ואז יודעים אם הודח רובה.

הגמרא מקשה על ריש לקיש מדברי רב חמא בר יוסי בשם רבי אושעיא שלומד מפסוק שיחידים נידונים בב"ד מקומי, אבל עיר שלמה צריכה ב"ד הגדול בירושלים. הגמרא מתרצת שלפי ריש לקיש, מרבים בתי דינים לעיין בדינם, ואח"כ מעלים כולם לב"ד הגדול שגומר את דינם.

הברייתא אומרת: שסוחרים נודדים שלנו בעיר הנדחת והודחו עמה - אם נשתהו 30 יום, נחשבים חלק מאנשי העיר לעניין מדידת הרוב, ואם השלימו לרוב דינם בסייף וממונם אבד. הגמרא מחלקת שלהיחשב "בני העיר" (לחיובים עירוניים) צריך 12 חודש, אבל להיחשב "יושבי העיר" (לעניין עיר הנדחת) מספיק 30 יום.

3. יורם וחנה, הצדיקים, הפקידו תכשיטים אצל שכניהם בעיר שהפכה לנדחת. מה דין התכשיטים?

נכסים מיוחדים בעיר הנדחת

הברייתא דורשת מהפסוק "החרם אותה ואת כל אשר בה":

- "אותה" - פרט לנכסי צדיקים שמחוצה לה (שניצלים).
- "ואת כל אשר בה" - לרבות נכסי צדיקים שבתוכה (שאוובדים). **רבי שמעון** מסביר שממונם גרם להם לגור שם, לפיכך ממונם אבד".
- "שללה" - ולא שלל שמים (הקדשות לא נשרפים).
- "ואת כל שללה" - לרבות נכסי רשעים שבחוצה לה (שאוובדים).

רב חסדא אומר שנכסי רשעים שמחוצה לה אוובדים רק כשניתן לקבץ אותם לעיר באותו יום שאוספים את השלל (רש"י: נשרפים רק אם אי פעם היו בעיר, אבל ירושה שעוד לא הגיעה – לא). וגם שפקדונות של אנשי עיר הנדחת מותרים. הגמרא מבררת שמדובר בפקדונות של אחרים שאנשי העיר הנדחת קיבלו אחריות עליהם, ואעפ"כ לא נחשבים שללה של העיר.

רב חסדא גם אומר:

- שבהמה שחציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת - אסורה, כי א"א לחלקה.
- עיסה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת - מותרת, כי אפשר לחלקה.

רב חסדא מסתפק אם שחיטת בהמת עיר הנדחת מטהרת אותה שלא תטמא כנבלה (ברור שאסורה באכילה ובהנאה). האם מה שנאמר "לפי חרב" - כולל גם שחיטה ואינה מטהרת. והגמרא נשארת בספק.

רב יוסף שואל מה דין שיער נשים צדקניות בעיר הנדחת. **רבא** מקשה: הרי אפילו שיער של רשעיות אינו נאסר, שהרי נאמר "תקבץ ושרפת" - מי שמחוסר רק קביצה ושריפה, יצא שיער שמחוסר גם תלישה.

רבא מסביר שהשאלה היא על פאה נכרית. אם מחוברת לגוף היא כגוף (של הצדקניות שניצל עם בגדיהם). אם תלויה ביתד, יש ספק: האם היא כנכסי צדיקים שבתוכה (שאוובדים) או כמלבוש. והגמרא נשארת בספק.

הברייתא מביאה את המחלוקת שראינו בדף מה, בין **רבי ישמעאל** ל**רבי עקיבא** בעיר שאין לה רחוב האם צריך לעשות רחוב.

4. יורם הרשע נפטר, האם יש בעיה להשתמש בכיסוי של הטלית שלו?

דין הקדשות וקדשים בעיר הנדחת

הברייתא אומרת:

- קדשי מזבח ימותו (כונסים לכיפה, כמו עולות ואשמות של רשעים)
- קדשי בדק הבית יפדו.
- תרומות ירקבו.
- מעשר שני וכתבי הקודש יגנזו.

הגמרא שואלת למה קדשי מזבח ימותו ולא ירעו עד שיסתאבו וימכרו:

- **רבי יוחנן** לומד מפסוק "זבח רשעים תועבה".
- **ריש לקיש** חולק ואומר שלא אומרים "זבח רשעים תועבה" כשהרשעים כבר מתו, ולכן מתרץ שזה משום שהם ממון של הבעלים, ומדובר בקדשים שחייב באחריותם, כדעת **רבי שמעון**.

הגמרא מקשה שזה לא הגיוני שזה **רבי שמעון**, כי בהמשך הברייתא מופיעה דעתו בנפרד.

הגמרא מתרצת שמדובר בקדשים קלים לפי **רבי יוסי הגלילי** שהם שייכים לבעלים ולכן ימותו כמו כל רכוש הרשעים. בקדשי קדשים לשיטתו באמת ירעו עד שיסתאבו וימכרו. והוא לא חילק במשנה בין קדשי מזבח, כי בקדשי קדשים יש חריג - חטאת שמתו בעליה שמתה ולא רועה.

5. האם הסוס שנקרא "האלוף" שזכה במרוצים ישרף בתוך העיר שלו הנדחת?

דין בכור ומעשר בעיר הנדחת

רבי שמעון דרש: "**בהמתה** ולא בהמת בכור ומעשר" - בהמת בכור ומעשר בהמה לא נשרפים בעיר הנדחת.

הגמרא מבררת: אם הם תמימים, הרי הם "שלל שמים". אם הם בעלי מומין שמותרים באכילה, למה לא נחשבים שללה?

רבינא מתרץ: מדובר בבעלי מומין, והדרשה: "**בהמתה**" - מי שנאכל בתורת בהמתה, יצאו בכור ומעשר שיש להם שם לוואי "בהמת בכור ומעשר של עיר הנדחת".

שמואל בשונה מ**רבינא**, מפרש את דברי **רבי שמעון** גם על בכור ומעשר תמימים (שנחשבים שללה וצריכים להישרף), ולכן צריך לשיטתו מיעוט מיוחד "בהמתה ולא בהמת בכור ומעשר" שלא נשרפים. **שמואל** סובר: כל שקרב כשהוא תם וצריך לפדותו כשהוא בעל מום (כמו סתם קדשים) נחשב שלל שמים וממועט מ"שללה". לעומת זאת, בכור ומעשר שקרבים תמימים אבל לא צריכים פדיון כשהם בעלי מומין, לא נחשבים בכלל שלל שמים אפילו תמימים.

6. רמי כהן, קיבל תרומות מתושבי עיר שהפכה לנדחת. מה עליו לעשות עם התרומות הללו?

דין תרומות ומעשר שני בעיר הנדחת

המשנה אמרה שתרומות בעיר הנדחת ירקבו. **רב חסדא** אומר שמדובר בתרומה ביד ישראל שעוד לא נתנה לכהן, ולא שורפים אותה כי אולי היה נותנה לכהן צדיק בעיר אחרת. לא מתירים אותה באכילה כי אולי היה נותנה לכהן רשע שבתוכה. תרומה ביד כהן בעיר הזאת תישרף.

רב יוסף מקשה למה תרומה ביד כהן תישרף, הרי מעשר שני ביד ישראל יגנו ושניהם ממון בעלים? לכן הגמרא מתקנת: תרומה ביד ישראל תינתן לכהן שבעיר אחרת כלומר לכהן צדיק, כי לא מזלזלים בתרומה טהורה, ותרומה ביד כהן תירקב ועל זה דברה המשנה.

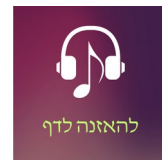
רב יוסף מקשה על **רב חסדא** גם בנושא מעשר שני,

ממשנה שדנה בחיוב עיסת מעשר שני בחלה **שרב חסדא** העמיד את מחלוקת **רבי מאיר** ו**חכמים** במשנה הזו, במעשר שני בירושלים. אבל בגבולין לדברי הכל פטור מחיוב חלה, כי לדעת כולם מעשר שני לא שייך לבעלים כי חייב לפדותו. ולא נחשב עריסותיכם

- **רבי מאיר** פוטר כי מעשר שני ממון גבוה הוא ולגבי חלה כתוב **עריסותיכם**.
- **חכמים** מחייבים כי מעשר שני ממון הדיוט.

רב יוסף מקשה שבברייתא שראינו כתוב ש'מעשר שני יגנז' וזה לא נאמר בירושלים, כי ירושלים לא נעשית עיר הנדחת. ואם מדובר במעשר שני של עיר אחרת שהועלה לירושלים, כבר קלטו אותו מחיצות העיר ירושלים קודם לכן, וכבר מותר באכילה.

לכן חייבים לומר שמדובר בברייתא במעשר שני בגבולין. ואם כדברי **רב חסדא**, שבגבולין מעשר שני ממון גבוה הוא, למה אסור באכילה? (הרי לא נחשב שללה)

הגמרא דוחה: שמדובר במעשר שני שהועלה לירושלים ונטמא, ולכן הוא אסור באכילה למרות שקלטו אותו מחיצות העיר. ולא ניתן לפדות אותו כי הגמרא מעמידה שהברייתא היא בשיטת רבי יהודה שלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יקבר. (שלא כדברי רבי אלעזר שמתיר לפדותו גם כשנטמא בירושלים).

הגמרא מקשה: אם מדובר במעשר שני שנטמא, למה דווקא בעיר הנדחת? גם בעיר רגילה יקבר!

לכן מסקנת הגמרא שמדובר במעשר שני טהור של עיר הנדחת שהועלה לירושלים ונפלו מחיצות העיר, וכדברי רבא: שהדין שמחיצות "קולטות" את המעשר שלא יצא הוא מדרבנן. וחכמים לא גזרו כשאין מחיצות. ולכן המעשר הוא ממון הדיוט שיגנו.